

Eğitimde Konsültasyon Hizmetlerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları

Erol KOÇOĞLU¹, Özkan AKMAN²

Geliş Tarihi: 01.06.2016

Kabul Ediliş Tarihi: 30.08.2016

ÖZ

Rehberlik hizmetlerinin önemli bir parçası olan konsültasyon hizmetleri, öğretmenlere okulda öğrenme çevrelerini geliştirmeye olanak tanınması açısından oldukça önemlidir. Bu hizmet sayesinde, öğrencinin eğitsel gelişimi başta olmak üzere fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimine yönelik, öğrenci aileleriyle işbirliği yapılmaktadır. Bu işbirliğinin oluşumunu sağlayan konsültasyon hizmetlerinin öğrencinin gelişimi üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın amacı da, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin öğrenci aileleriyle doğrudan etkileşimi ve iletişimi temele alan konsültasyon hizmetlerine yönelik algılarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, Malatya, Sivas ve Elazığ'da çeşitli ortaokullarda görev yapan 50 sosyal bilgiler öğretmeniyle nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla veriler elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik ve betimsel çözümleme teknikleri kullanılmış olup elde edilen veriler sayısallaştırılarak sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, öğretmen, müşavirlik, ortaokul, aile.

Perceptions of Social Studies Teachers Education on Consultation Services

ABSTRACT

Consultancy services that are an important part of the guidance, it is quite important to allow teachers to develop their learning environment at school. Through this service the students' families, especially in the educational development of students' physical, mental, social and emotional development is done for cooperation. This allows the formation of cooperation can be said to have a decisive influence on the development of the students of the consulting services. The purpose of the this study, social studies teachers to determine students to recognize and provide for the students to interact directly with the development of students' families and their perception of the main field communication consultancy services. For this purpose, Malatya, Sivas and Elazığ data were obtained through a variety of secondary school social studies teacher in working with the 50 semi-structured interviews in qualitative research methods. To analyze the data content and the data obtained is used digitized descriptive analysis techniques were presented.

Keywords: Social studies, teacher, consultant, middle school, family.

¹ Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, erolakademi@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Nizip Eğitim Fakültesi, akmanozkan@hotmail.com

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca her birey, doğumundan ölümüne kadar bütün ihtiyaçlarını karşılarken başka bireylere (anne, baba, abla, kardeş vb.) gruplara (aile, arkadaş vb.) ya da toplumlara ihtiyaç duymuştur. Birey, bu ihtiyaçlarını karşılarken, ihtiyaçlarını karşılayan ya da karşılanmasına yardımcı olan her birey, grup ya da toplumlarla, doğrudan ya da dolaylı olarak etkileşime girerek ihtiyaçlarını karşıladığını söyleyebiliriz. Bireyin ihtiyaçların(ı) etkili bir şekilde karşılanması için bilim dünyasında birçok çalışma yapıldığını görmekteyiz. Bu çalışmalar birçok alanda yapılmakla birlikte çalışma yapılan alanlardan biri de eğitimidir. Bireyin ihtiyaçlarını belirlemek ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda kazanımları tespit edip öğrenme öğretme sürecini düzenleyebilmek için eğitimde birçok disiplinden yararlanılmaktadır. Yararlanılan bu disiplinlerden biri de rehberliktir. Bireyin kendini kendini gerçekleştirme sürecinde bireye doğrudan ve dolaylı hizmeti temele alan rehberlik hizmetleri, öğrenciyle ilgili kişi ve kurumlarla yürütülen kapsamı oldukça geniş bir hizmetler bütünüdür. Eğitim alanında okullarda yapılan rehberlik hizmetlerine katılımda gönüllük esas alınmakla birlikte, okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin genel amacı, öğrencilerin bir bütün olarak gelişimine yardımcı olmaktır. Bu hizmetlerin tam anlamıyla hedefine ulaşabilmesi için, psikolojik danışmanların okul idaresiyle ve öğretmenlerle işbirliği içinde olması gerekmektedir. Rehberlik uzmanlarının okulda ortak bir rehberlik anlayışı geliştirmesinde ve rehberlik hizmetlerinin etkili şekilde yürütülmesinde kullanabilecekleri önemli hizmetlerden birisi de konsültasyondur (Tagay ve Sarı, 2012). Konsültasyon, danışanın yaşadığı bir sorun konusunda, konsültasyon alan kişi için yardım sürecidir (Dougherty, 1990'den akt: Baker ve Gerler, 2004). Konsültasyon, üçüncü bir kişi için üç taraflı birlikte çalışmayı içermektedir. Bunlar müşavir, konsültasyon alan kişi ve danışandır (Baker ve Gerler, 2004; Tagay ve Sarı, 2012). Konsültasyon, okul personeli ve velilere yönelik olarak, okulun ve evin öğrenciler için "öğrenmeye" daha uygun bir ortam olmasını sağlamaya yönelik etkinliklerdir. (İlgar, 2002). Kepçeoğlu (1999) ise konsültasyonu, "yönetici ve öğretmenlerin daha yeterli ve ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmasını ve okuldaki çalışmalarda bu anlayışın esas alınmasını ve tüm olanakların bu anlayışa uygun bir biçimde kullanılmasını sağlamaktır" şeklinde tanımlamaktadır.

Konsültasyon okul psikolojik danışmanlarının en fazla tercih edilen başarılı işlevlerinden biridir. Konsültasyon, yapılan araştırmalarda problem çözme modelinde, müdahaleleri seçme ve uygulamada olumlu bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Kampwirth, 2003; Schlozman, 20003). Eğitimde rehberlik hizmet türü olarak kullanılan konsültasyon, okul danışmanlığı için yeni bir kavram değildir. Konsültasyonun okul danışmanlığındaki yeri ilk olarak 1966 Amerikan Okul Danışmanlığı Derneği (ASCA) ve Danışman Eğitimi ve Supervision Derneği'nin (ACES) ortak raporu ile ortaya konmuştur (Aubrey, 1978; akt: Schmidt, 2003). Konsültasyon hizmetinin eğitimde doğrudan mı yoksa dolaylı olarak verilen bir hizmetmi olduğuna ilişkin, bilim dünyasında birbirinden farklı algıların olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki, konsültasyonun dolaylı bir yardım

olarak algılanması 1969 yıllarına kadar gider (Tharp ve Wetzel, 1969 akt: Dustin ve Blocher, 1984'den akt: Karakuş, 2008). Bununla birlikte bu sınıflamanın kullanımı istikrardan uzaktır. Konsültasyona, konsültasyon yapılan kişilerin tutumlarını değiştirme olarak bakıldığında veya konsültasyon yapılan kişilerin konsültanta başvurularını içeren bir değerlendirme yapıldığında bazen doğrudan bir hizmet olarak görülmektedir (Dustin ve Blocher, 1984'den akt: Karakuş, 2008). Doğrudan ve dolaylı hizmetler arasındaki ayrım öncelikli olarak bunu gözlemleyen kişinin bakış açısı veya hizmeti sağlayan kişinin birincile karşı ikincil amaçları ve mesleki yükümlülükleri kavramasından kaynaklanır (Karakuş, 2008).

Dünyada ülke bazında yapılan birçok çalışmada, okuldaki personel tarafından rehberlik çalışmalarının öneminin anlaşılması ve ortak bir rehberlik anlayışının oluşmasında, konsültasyon çalışmalarının en etkili rolü oynadığı ortaya çıkmıştır (Akman 1992). Bu nedenle okullarda görev yapan psikolojik danışmanların konsültasyon hizmetlerine programlarında yer vermelerinin bazı nedenleri vardır. Bunlar (West ve Idol, 1987; Akt: White ve Mullis, 1998):

- ✓ Zamanı etkili kullanmak
- ✓ Güç değişimleri
- ✓ Problemin bütüncül olarak ele alınması
- ✓ Öğretmen ve ailenin çözüme dahil edilmesi
- ✓ Okul ve ev arasında işbirliği
- ✓ Problemlere önleyici şekilde yaklaşma şeklinde sıralanabilir.

Yukarıdaki nedenler dikkate alındığında, sosyal bilgiler dersi eğitiminde bireyin bilgi ve becerileri öğrenme boyutunda günümüze kadar birçok sorunla karşılaşılma durumu daha iyi değerlendirilebilir. Sosyal bilgiler dersinin öğrenme boyutunda ortaya çıkan bu sorunlar, öğretmenden, öğrenme ortamından, öğrenciden ve aileden kaynaklanan sorunlar şeklinde sıralanabilir. Bu sorunların ortadan kaldırılması amacıyla sosyal bilgiler dersi eğitiminde öğretmenler ve aileler öğrencilerin portfolyo (Gelişim dosyası) dosyalarını temele alarak bu sorunlarla mücadele edip sorunları çözmek için işbirliğine dayalı rehberlik hizmetlerini süreç içerisinde kullanmaya başladıklarını söyleyebiliriz. Özellikle 2005-2006 yılında yürürlüğe giren, 4-7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler programının “öğrenciye yönelik” ilkesini ön plana almasından dolayı bu rehberlik çalışmalarının kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Kullanılan bu rehberlik hizmetlerinden biri olan konsültasyon hizmetiyle, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kendi yeterliliklerinin farkındalığına ulaşma sürecinin daha pratik ve kolaylaşması amacıyla sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrenci aileleri arasında bir işbirliğini gerekli kılmaktadır. Bu işbirliğinin temel amacı, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencinin yaşadığı problemlerin kaynağını tespit edip gerekli tedbirleri alıp öğrencinin bu süreci başarıyla tamamlamasına dolaylı yönden yardım etmektir. Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencinin başarısı için bütün öğretmenler gibi sosyal bilgiler öğretmenleri de öğrencinin başarısı için çaba göstermektedirler

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin öğrenci aileleriyle doğrudan etkileşimi ve iletişimi temele alan konsültasyon hizmetlerine yönelik algılarını belirleyerek bu öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde çeşitli öneriler sunmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- ✓ Konsültasyon rehberlik hizmetlerinin size göre anlamı nedir?
- ✓ Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak eğitimde konsültasyon hizmetini gerekli görüyor musunuz, niçin?
- ✓ Konsültasyon hizmetlerinin öğrenme öğretme sürecinde öğrenciye katkıları sizce nelerdir?
- ✓ Sosyal bilgiler dersine yönelik olarak konsültasyon hizmetlerinin kullanılmasında dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlar sizce nelerdir?
- ✓ Konsültasyon rehberlik hizmetlerinin öğrenci-veli iletişimi üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz, niçin?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Türkiye’de sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin öğrenci aileleriyle doğrudan etkileşimi ve iletişimi temele alan konsültasyon hizmetlerine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin algılarını belirlemeye yönelik bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Creswell (1998) nitel araştırmayı, sosyal yaşamı ve insanla ilgili problemleri kendine özgü metotlarla sorgulayarak, anlamlandırma süreci olarak ifade etmektedir. Nitel araştırma sürecinde araştırmacı bütüncül bir araştırma tablosu ortaya koyarak; kelime analizleri, detaylı katılımcı görüşme raporları kullanır ve araştırmayı doğal ortamda düzenler. Nitel araştırmada genel olarak takip edilen araştırma süreci parçadan bütünedir [tümevarım]. Genel itibari ile nitel araştırmacı gözlem, görüşmeye dokümanlardan yola çıkarak kavramları, anlamları ve ilişkileri açıklayarak süreci sürdürür (Merriam, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde ise, görüşme soruları önceden belirlenmiş görüşme durumlarını kapsamaktadır (Balcı, 2004). Bu araştırma da durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışması modeli “güncel bir olgunun gerçek yaşam bağlamında, özellikle bağlam ve olguların sınırlarının kesin olarak belli olmadığı durumlarda görgül olarak araştırılması” şeklinde ifade etmektedir (Yin, 1994: 13; Merriam, 1998: 27).

Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubunu, Malatya, Elazığ, Sivas il merkezlerinde çeşitli ortaokullarda görev yapan 50 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmacının, öğretmenlere daha rahat ulaşmak, araştırmacıya araştırmanın güvenilirliği açısından kolaylık sağladığından dolayı çalışma grubu üyeleri bu

illerden seçilmiştir. Çalışma grubu üyelerinin 20'si Malatya, 10'u Sivas ve 20'si Elazığ il milli eğitim müdürlüklerine bağlı ortaokullarda görev yapmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulduktan sonra Türkiye'de sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin öğrenci aileleriyle doğrudan etkileşimi ve iletişimi temele alan konsültasyon hizmetlerine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini almak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle sorulacak sorular belirlenmiştir. Sorular oluşturulurken kolay anlaşılabilir sorular yazma, açık uçlu sorular sorma, odaklı sorular hazırlama, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenleme gibi ilkelere (Yıldırım ve Şimşek, 2008) dikkat edilmiştir. Araştırmada kullanılacak olan görüşme formu, İnönü Üniversitesi, Fırat Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde görev yapan alan uzmanlarına, içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda 5 soru yer almaktadır. Görüşmelerin gerçekleştirilebilmesi için araştırma kapsamındaki her bir öğretmen ile önceden görüşme yapılarak randevu alınmıştır. Görüşmede görüşme formunda yer alan sorular öğretmenlere sırasıyla sorulmuş ve öğretmenden rahat bir şekilde soruları cevaplaması talep edilmiştir. Öğrencinin sorulara verdiği yanıtlar, araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. Araştırmacıların ve uzmanın, temalarda yer alması gereken görüşlere ilişkin değerlendirmeleri karşılaştırılarak “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilmiştir. Araştırmacı dışında iki uzmanla birlikte analizler yapıp, Miles ve Huberman'ın (1994) formülüne göre araştırmacılar arasındaki uyum hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucunda, $P = (83/83+1) \times 100 = \%92$ olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşme formu ile ilgili çözümlenmeler nitel boyutta gerçekleştirilmiştir. Kodlamalar araştırmacıların ortak görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu çerçevede, Türkiye'de konsültasyon hizmetlerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin algılarını belirlemeye yönelik elde edilen veriler içerik ve betimsel analiz teknikleriyle belli temalar altında gruplanarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı ve uzmanlar tarafından öncelikle ana temalar ardından bunlara bağlı tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Çözümlenmeler sonucunda ortaya çıkan temalar aralarındaki bağları gösterir şekilde modellenmiş ve görselleştirilmiştir. Modelde yer alan ilişkileri gösteren temayı söyleyen kişi sayısı (frekansını) belirlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin öğrenci aileleriyle doğrudan etkileşimi ve iletişimi temele alan konsültasyon hizmetlerine yönelik görüşleri belirlenip uygun temalara dönüştürüldükten sonra tablolar halinde sunulmuştur.

Konsültasyon Rehberlik Hizmetlerinin Anlamına İlişkin Durum

Araştırmada çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenleri “Konsültasyon rehberlik hizmetlerinin size göre anlamı nedir?” şeklindeki ilk soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri ortaya çıkmıştır (Tablo 1). Bu farkı oluşturan yanıtlar içerik ve betimsel analize tabi tutulup alt temalara şeklinde tablolaştırılmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubu Üyelerinin Konsültasyon Rehberliğinin Anlamlarına İlişkin Görüşleri

1.Tema: Konsültasyon Hizmetinin Anlamları		f	%
Alt Temalar			
G.1.	Danışmanlık hizmeti	12	24
G.2.	Dolaylı takip	5	10
G.3.	Öğretmenle istişare	10	20
G.4.	Veli farkındalığı	20	40
G.5.	Değer algısı	8	16
Toplam		50	100

Tablo 1’de “Konsültasyon rehberlik hizmetlerinin size göre anlamı nedir?” şeklindeki soruya çalışma grubunun verdiği yanıtlar bazı alt temalar altında bir araya getirilmiştir. Bu alt temalar incelendiğinde en çok dikkat çeken alt temaların “veli farkındalığı ve danışmanlık hizmeti” olduğu gözlemlenmektedir. Bu alt temaların daha çok dikkat çekmesi çalışma grubu üyelerinin konsültasyon hizmetlerinde öğrenci değişkenini doğrudan ön plana almadıklarını göstermektedir. Çalışma grubu üyelerinin görüşlerine dayalı olarak oluşan alt temaların verildiği tablo 1’deki bulgular şu şekilde örneklendirilebilir:

“Konsültasyon kavramı aslında istişare kavramından gelmektedir. Biz bunu sadece eğitimle sınırlandırarak aktarıyoruz. Bende bu sınırlandırmadan hareketle sorunuza cevap vereceğim. Bir öğretmen olarak konsültasyon rehberlik hizmetlerini, velinin öğrenim hayatı boyunca öğrencisini bilinçli ve planlı bir şekilde dersine giren öğretmenlerle iletişim kurarak takip etmesidir. Kısacası velinin çocuğun başarı düzeyini arttıran unsurların farkındalığına sahip olup buna göre davranışlar sergilemesidir.” (G.4, G.3)

“Konsültasyon hizmetleri veliyle öğretmen arasındaki dolaylı etkileşimin konusu olan öğrencinin gelişim dosyasına dayalı değerlendirilmesi sürecinde bazı değerlere önem vererek öğrencinin maddi gelişim yönüyle birlikte manevi açıdan da kazanımlara sahip olmasını sağlamaktır.” (G.5)

Eğitimde Konsültasyon Hizmetlerinin Gereklilik Durumu

Araştırma bulgularını belirlemede kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak eğitimde konsültasyon hizmetini gerekli görüyor musunuz, niçin?” şeklindeki soruya çalışma grubu üyelerinin birbirinden farklı yanıtlar verdikleri gözlemlenmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışma Grubu Üyelerinin Konsültasyon Hizmetlerinin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

2. Tema: Konsültasyon Hizmetinin Gerekliliği			f	%
		Alt Temalar		
Evet	G.1.	Öğrenciyi tanımak	12	24
	G.2.	Ortak bir görüş oluşturmak	8	16
	G.3.	Sorun çözme ve problemin üstesinden gelme	8	16
	G.4.	Sistemli müdahale	18	36
Hayır	G.5.	Öğrencinin güven algısını değiştirme	4	8
Toplam			50	100

Eğitimde konsültasyon hizmetlerinin gereklik durumuna yönelik çalışma grubu üyelerinin görüşlerini belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yanıtları birbirinden farklı alt temalar altında bir araya getirilerek tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinden sadece 4’ünün bu hizmete karşı olduğu görülmektedir. Karşı olan çalışma grubu üyeleri bu durumu öğrencinin güven kavramına ilişkin algılarının değişmesi alt temasıyla açıklamış olmaları dikkat çekici bulgulardan biridir. Araştırmada “Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak eğitimde konsültasyon hizmetini gerekli görüyor musunuz, niçin?” şeklindeki soruya “Evet” yanıtını veren çalışma grubu üyelerinin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak öncelikle konsültasyon hizmetlerinin eğitimin vazgeçilmez hizmetlerinden biri olması gerektiğini ifade etmek isterim. Çünkü bu hizmetler öğretmen ile veliler arasında öğrenciyle ilgili konularda ortak hareket etme olanağı sağlar. Bu hizmetler sayesinde öğrenci velileriyle öğretmenler öğrencinin değerlendirilmesi sürecinde görüş ayrılıklarının ortadan kalkmasını sağlayıp benzer değerlendirme ifadelerinin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.” (G.2)

Araştırmada “Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak eğitimde konsültasyon hizmetini gerekli görüyor musunuz, niçin?” şeklindeki soruya “Hayır” yanıtını veren çalışma grubu üyelerinin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Konsültasyon hizmetlerinin eğitim ortamında kullanılmasının doğru bir karar olduğunu düşünmüyorum. Şunu hiç bir zaman unutmamalıyız ki, eğitimde bireysel farklılıklar vardır ve her birey bu hizmetin gerekliliklerine uyarak yetişecek diye bir ilkede yoktur. Kaldı ki, Ebeveynler ile öğretmenlerin çocuklarla ilgili yapacağı dolaylı görüşmeler, çocuk ile ebeveyn arasında güven duygusunun yol olmasına

sebeplendirilmiştir. Bu durumda çocukta güven algısının değişimine sebep olacaktır.” (G.5

Konsültasyon Hizmetlerinin Öğrencilere Katkı Durumu

Araştırmada çalışma grubu üyelerini oluşturan 50 sosyal bilgiler öğretmenine sorulan “Konsültasyon hizmetlerinin öğrenme öğretim sürecinde öğrenciye katkıları sizce nelerdir?” şeklindeki soruya çalışma grubu üyeleri tarafından birbirinden farklı yanıtlar verdikleri tablo 3 de görülmektedir.

Tablo 3. *Konsültasyon Hizmetlerinin Öğrenciye Katkısına İlişkin Çalışma Grubunun Görüşleri*

3. Tema: Müşavirlik Hizmetlerinin Öğrenci Açısından Yararları			
Alt Temalar		f	%
G.1.	Okula uyum	18	36
G.2.	Verimli öğrenme ortamı	12	24
G.3.	Etkili iletişim ve okul aile işbirliği	8	16
G.4.	Olumlu davranış geliştirme	8	16
G.5.	Açık bir yarar ifade edilemez	4	8
Toplam		50	100

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimde konsültasyon hizmetlerinin kullanılmasının öğrenciye sağladığı katkılara ilişkin verdikleri yanıtlar birbirinden farklı alt temalar altında birleştirilerek tablo 3 de verilmiştir. Tablo 3’e bakıldığında daha çok dikkat çeken bulgunun oryantasyon rehberliğine yönelik olarak öğrencilere verilen uyum sağlama olduğunu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle konsültasyon rehberliğine yönelik olarak öğrenci velileriyle öğretmenler arasındaki etkileşim ve iletişim düzeyi öğrencinin okula, sınıfa, derse ve öğretmene uyum sağlaması üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Konsültasyon hizmetlerinin öğrenme öğretim sürecinde öğrenciye katkıları sizce nelerdir?” şeklindeki soruya verdikleri yanıtları kapsayan alt temalarda yer alan görüşler aşağıda örneklendirilmiştir.

“Türkiye’de eğitim alanında bana göre en sık karşılaşılan sorunların başında rehberlik hizmetlerindeki yetersizlik oluşturmaktadır. Bu yetersizlik gerek hizmetleri yürüten personel gerekse hizmetlerin yürütülmesinde sorumlu olan okul yönetiminden kaynaklanmaktadır. Bu eksikleri ifade ettikten sonra sorunuza vereceğim cevap aslında bir çok öğeyi içermesi gereken cevap olmalıdır. Ben bu öğeleri içeren tek bir cevapta konsültasyon hizmetlerinin bütün işlevini kapsayacağını düşünerek “öğrencinin okula uyumu” üzerinde konsültasyon hizmetlerinin çok büyük katkısı olduğunu düşünenlerdenim.” (G.1)

Sosyal Bilgiler Dersinde Konsültasyon Hizmetlerinin Kullanılmasında Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlara İlişkin Durum

Araştırmada çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenleri “*Sosyal bilgiler dersine yönelik olarak konsültasyon hizmetlerinin kullanılmasında dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlar sizce nelerdir?*” şeklindeki soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri ortaya çıkmıştır (Tablo 4). Bu farkı oluşturan yanıtlar içerik ve betimsel analize tabi tutulup alt temalara şeklinde tablolaştırılmıştır.

Tablo 4. *Çalışma Grubu Üyelerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Konsültasyon Hizmetlerinin Kullanılmasına İlişkin Görüşleri*

4.Tema: Sosyal Bilgiler Dersinde Konsültasyon Hizmetlerinin Kullanılması		f	%
Alt Temalar			
G.1.	Öğrencinin gelişim düzeyi	12	24
G.2.	Öğrencinin yetişme tarzı	5	10
G.3.	Veli duyarlılığı	10	20
G.4.	Bireysel farklılıklar	20	40
G.5.	Değer algısı	8	16
Toplam		50	100

Tablo 4’de çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği yanıtlar içerik ve betimsel analizleri yapılarak alt temalar şeklinde bir araya getirilmiştir. Tabloya bakıldığında en çok dikkat çeken alt temanın “Bireysel farklılıklar” olduğu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle sosyal bilgiler dersinde konsültasyon hizmetlerinin yürütülmesinde öğretmenler, sınıftaki her bir öğrencinin ve bu öğrencilerin velilerinin hayata bakış açıları, yaşam tarzları, eğitim seviyesi, beklentileri vb. özellikler açısından farklı olduğunu hiç bir zaman unutmadan bu hizmetleri yürütmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tablo 4’te yer alan görüşleri aşağıda örneklendirilmiştir:

“ Sosyal bilgiler dersinde konsültasyon hizmetini sık sık kullanan bir öğretmen olarak bu sorunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Vereceğim cevap aslında sadece bizim branş için de geçerli olmayıp bütün branşlar için geçerli olacaktır. Bu hizmetleri dersine yönelik olarak uygulayan bir meslektaşımızın dikkat etmesi gereken en önemli unsurun öğrencinin ve öğrenci velisinin bu hizmete yakın olma düzeyidir. Eğer veli bu hizmetin niteliğinin farkında bilinçli bir ilgili bir veliyse bu hizmet çok daha kolay yürütülebileceğini düşünüyorum.”(G.4, G.3)

Konsültasyon Hizmetlerinin Öğrenci Veli İletişimi Üzerindeki Etki Durumu

Araştırma bulgularını belirlemede kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Konsültasyon rehberlik hizmetlerinin öğrenci-veli iletişimi üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz, niçin?*” şeklindeki soruya çalışma grubu üyelerinin birbirinden farklı yanıtlar verdikleri gözlemlenmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. *Konsültasyon Hizmetlerinin Öğrenci Veli İletişimi Üzerindeki Etkisine İlişkin Çalışma Grubu Üyelerinin Görüşleri*

5. Tema: <i>Konsültasyon Hizmetinin Veli Öğrenci İletişimine Etkileri</i>			f	%
		Alt Temalar		
Evet	G.1.	Güven duygusunu sorgulama	12	24
	G.2.	Çekingenlik ve içine kapanıklık	8	16
	G.3.	Bağımsız hareket etme duygusunu sınırlandırma	8	16
	G.4.	Kendini yetersiz hissetme	18	36
Hayır	G.5.	Göstermelik görüşme	4	8
Toplam			50	100

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimde konsültasyon hizmetlerinin kullanılmasının veli öğrenci arasındaki iletişimi etkileme durumuna ilişkin verdikleri yanıtlar birbirinden farklı alt temalar altında birleştirilerek tablo 5’te verilmiştir. Tablo 5’e bakıldığında daha çok dikkat çeken bulgunun “öğrencinin kendini yetersiz hissetmesi” olduğunu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle konsültasyon rehberliği, öğrenci ile veliler arasındaki iletişim üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.. Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Konsültasyon rehberlik hizmetlerinin öğrenci-veli iletişimi üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz, niçin?*” şeklindeki soruya verdikleri yanıtları kapsayan alt temalarda yer alan görüşler aşağıda örneklendirilmiştir.

“Eğitimde konsültasyon hizmetlerinin kullanılması öğrenci ve veli arasındaki iletişim üzerinde kesinlikle etkilidir. Bu etki olumlu yönde olabildiği gibi olumsuz yönde de etkileri olmaktadır. Örneğin kendisi ile ilgili konsültasyon hizmetinin yürütüldüğünü öğrenen öğrenci, zamanla aile içinde kimseyle bir şey paylaşmayı sıkılgan ve utangaç bir karaktere bürünmesi kaçınılmaz olacaktır.” (G.2)

Araştırmada “*Konsültasyon rehberlik hizmetlerinin öğrenci-veli iletişimi üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz, niçin?*” şeklindeki soruya “Hayır” yanıtını veren çalışma grubu üyelerinin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Bana göre sadece konsültasyon değil diğer bütün rehberlik hizmetleri de dahil olmak üzere hiç biri veli öğrenci iletişimi ne olumlu nede olumsuz yönde etkileyemez. Çünkü ben bu hizmetlerin dostlar pazarda görsün misali yapıldığını düşünendenim. Bizim velilerimizin geneli veliler toplantısına bile zahmet edip gelmeyenlerden oluştuğundan dolayı bu iki değişken arasındaki iletişimi etkileyeceğini düşünmüyorum.” (G.5)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Eğitimde psikolojik danışmanlara okulu ve çevresini değiştirme imkanı veren, zamanın etkili kullanılmasını sağlayan ve psikolojik danışmanlara öğrencilerle, ailelerle, sınıfla ve bütün okulla sistemli ve bütüncül müdahale etme olanağı veren (Dinkmeyer ve Carlson, 2001’den akt:Tagay ve Sarı, 2012) konsültasyon

hizmetleri öğrenme öğretme sürecinde öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki etkileşimin doğrudan ya da dolaylı bir ürünü olduğunu söyleyebiliriz.

Öğrenme öğretme sürecinde öğrencinin bütünsel gelişimini temele alarak başarı düzeyini arttırmayı temele alan konsültasyon hizmetlerine ilişkin hazırlanan bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla birbirinden farklı dikkat çekici sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmada, çalışma grubu üyelerine sorulan “ konsültasyon hizmetlerinin anlamı sizce nedir?” şeklindeki soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri gözlemlenmektedir (Tablo 1). Bu yanıtlar içerisinde “*veli farkındalığının*” olması, bu hizmetlerde veli değişkeninin önemini ön plana çıkarmaktadır. Şöyle ki, velilerin, sistem, müfredat ve okuldaki değişikliklere ilgi duyup bu değişikliklere ayak uydurması öğrencilerin değişimlerini de kolaylaştıracağını söyleyebiliriz (Tagay ve Sarı, 2012). Bundan dolayı veli farkındalığı, konsültasyon hizmetlerinde belirleyici bir öneme sahiptir. Araştırmada elde edilen bulgulardan bir diğeri olan “veli duyarlılığı” da velilerin konsültasyon hizmetlerinde ki önemini vurgulamaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde konsültasyon hizmetlerine ilişkin birbirinden farklı öğeleri ön plana aldıklarını görmekteyiz (Tablo 4). Çalışma grubu üyelerinin “*öğrencinin gelişim düzeyini, bireysel farklılıkları*” ön plana almaları bu hizmetlerin bireysel planlama sonucu gerçekleştirilebileceğini vurgulamaktadır. Çünkü her bir öğrencinin gelişim düzeyi, yetiştirme tarzı, beklentileri ve tutumları birbirinden farklı olduğundan dolayı hizmeti yürüten öğretmen ya da uzmanlar, velilerden çocuklarında bulunan bu özelliklerin farkındalık düzeyine bakarak ortak bir karar doğrultusunda bireysel planlamalar yapabilirler. Böyle bir planlama öğrencinin eğitim hayatında gelişim sürecine katkı sağlayabileceği gibi, kendisini tanıyıp öz düzenleme yapabilmesine de olanak sağlayabilir.

Konsültasyon hizmetlerinin öğrenci açısından yararlarının sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları çerçevesinde belirlendiği bir diğer dikkat çekici sonuçta, çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, konsültasyon hizmetlerinin öğrencilere “*etkili bir iletişim imkânı, okul ve aile arasında öğrenciyle ilgili işbirliğini sağlaması*” alt temalarını ifade etmiş olmalarıdır. Bu alt temalar sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, öğrenme ortamının en önemli değişkenlerinden biri olan öğrencilerin konsültasyon hizmetlerinden nitelikli bir şekilde yararlanmasını sağlayabilir. Şöyle ki, konsültasyon hizmetleri sayesinde, öğretmenler, yöneticiler ve ebeveynler rehberlik hizmetlerinin bir parçası haline gelebilir (Tagay ve Sarı, 2012). Konsültasyon hizmetlerinin bir parçası haline gelen ebeveynler öğrenim hayatına devam eden çocuklarının başarılarında dolaylı yönde en az çocukları kadar etkili olabileceklerini söyleyebiliriz. Araştırmada çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine sorulan “*Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak eğitimde konsültasyon hizmetini gerekli görüyor musunuz, niçin?*” şeklindeki soruya verdikleri yanıtları oluşturan alt

temalardan biri olan “sorunları çözme ve problemlerin üstesinden gelme” dikkat çekici sonuçlardan bir diğeridir. Bu sonuçtan hareketle konsültasyon hizmetleri sayesinde öğrencinin karşılaştığı ya da karşılaşması muhtemel olan sorunların öğretmen, psikolojik danışman ve veli işbirliğiyle üstesinden gelebildiğini söyleyebiliriz. Çalışmada elde edilen bu bulgu, Karakuş (2008) tarafından yapılan “İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların, sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları konsültasyon çalışmalarının incelenmesi” isimli çalışmada elde edilen “Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin, öğrencilerin sorunsal davranışlar ile baş etme konusunda kendilerinde yardım istediklerini ifade ettikleri” bulgu ile paralellik göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bu sonuçlardan hareketle:

- ✓ Konsültasyon hizmetlerinin yönelik olduğu ve öğrenme ortamının önemli değişkenlerinden biri olan öğrencilere yararları ile ilgili öğretmen ve velilere çeşitli etkinlikler yoluyla aktarılmalı,
- ✓ Konsültasyon hizmetlerinin yürütülmesi için öğretmenler ile veliler arasında haftalık görüşme programları hazırlanmalı,
- ✓ Bu hizmetlerde ortak akıl ve ortak görüş doğrultusunda hareket edilerek öğrencinin yönlendirilmesinden ziyade öğrencinin var olan durumu ile olması gereken durumu arasındaki süreç analiz edilmelidir,
- ✓ Bu hizmetlerin yürütüldüğü okullarda tüm personel arasında etkili bir iletişim koordinasyonu sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akman, Y.(1992). “İlköğretimde rehberliğin yeri ve önemi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 317-320.
- Aubrey, R. F. (1978). Supervision of counselors in elementary and secondary schools. In J. Boyd (Ed.), *Counselor supervision approaches preparation practices* (pp. 289-338). Muncie, IN: Accelerated Development.
- Baker, S. B., Gerler, E. R. (2004). *School counseling for the twenty first century*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J.W.(1998). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications
- Dinckmeyer, D. J. and Carlson, J.(2001). *Consultation: creating school based intervention*. Philadelphia: Brunner – Routledge.
- Dougherty, K. J. (1990). *Consultation: Practice and perspectives*. Pacific Grove, CA: Brooks Cole.
- Dustin, D. and Blocher, D. H. (1984), “ Theories and Models of Consultation”, *Handbook of Counseling Psychology* (Ed. Steven D. Brown), New York: Wiley.
- İlgar, M.Z. (2002), *Rehberliğin Başlıca Türleri*, Psikolojik Danışma ve Rehberlik. (Ed. Gürhan Can) Ankara: Pagem A yayıncılık.
- Kampwirth, T. J.(2003). *Collaborative consultation in the schools*. Upper Saddle River: Merrill Prentice Hall.
- Karakuş, S.(2008). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları konsültasyon çalışmalarının incelenmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kepçeoğlu, M. (1999), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, İstanbul: Alkım Yayınları.

- Merriam, S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Schlozman, S. C. (2003). Innovative Models for School Consultation. *Educational Leadership*, 60 (6), 87-96.
- Schmidt, J. J. (2003), *Counseling in Schools Essential Services and Comprehensive Programs*, Boston: Allyn and Bacon.
- Tagay, Ö., Sarı, T.(2012). Okullarda Konsültasyon Hizmetleri ve İşbirliğine Dayalı *Konsültasyon Modelleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 157-172.
- Tharp, R.G., Wetzel, R.J. (1969). *Behavior modification in the natural environment*. New York: Academic Press.
- West, J.F. and Idol, L (1987) School consultation (Part I) An interdisciplinary perspective on theory, *Models and research Journal of Learning Disabilities*, 20, 388-408.
- White, J. and Mullis F. (1998), "A systems approach to school counselor consultation" *Education*, 119 (2), 242-252.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (1994). Evaluation: A Singular Craft. (Ed.):Charles Reichardt and Sharon Rallis. *New Directions in Program Evaluation*, 1994, 71-84.

SUMMARY

The purpose of the study of social studies teachers to provide several recommendations in accordance with the opinions of these teachers by identifying student recognition and for providing the students the development of students' families with direct interaction and communication, the perception of the main area consultation services. Social studies in Turkey teachers, this study aimed to determine student recognition and for providing the students the development of students' families with direct interaction and communication, perceptions of social studies teachers for basic area consultation services, with semistructured interviews based on qualitative research approach it was performed. Research the case study model used. Case study model "in the current context of real life cases, especially when there is no conclusive empirical investigation of the limits of a certain context and facts" refers to the form.

Working group of the study, Malatya, Elazığ and Sivas constitute 50 social studies teachers working in various secondary schools in the city centers. Researchers, teachers get more comfortable working group members because it provides convenience in terms of the reliability of the study researchers were selected from these provinces. 20 members of the working group Malatya, Sivas, 10 and 20 serves in secondary education directorates due to Elazığ. After the theoretical aspects of the research generated social studies in Turkey teachers, student recognition and direct interaction with the students' families for the provision of student progress and communicate the basic area semistructured interview form to collect the opinions of the social studies teacher for consultation services, was prepared. The interview form has designated the preparation of the first questions to be asked. Questions creating easy to understand can leave questions open ended questions to ask, focused on preparing questions, avoiding direct, afraid to ask multi dimensional questions, and questions such principles as a logical format editing has been noted. interview forms to be used in research, Inonu University, Firat University and Yildiz Technical University, Faculty of Education in working with experts in the field, presented their views to ensure content validity. opinions by experts and given final shape to the interview form in accordance with recommendations.

Analysis was conducted on the qualitative interview form. Coding was created in line with the consensus of researchers. In this context, the data obtained in order to determine their perceptions of social studies teachers for the consultation services in Turkey has tried to resolve grouped under specific themes, content and descriptive analysis techniques. To ensure the reliability of the study, experts were consulted achieved in research. theme by researchers and experts attached to them first and then the main themes and subthemes have been created. Analysis on the result of the themes shows the bond between modeled and visualized way. The number of people singing the theme showing the relationships in the model (frequency) is determined. The findings obtained in

the study are given under 5 themes. These are cases related to consultation guidance, training case for the necessity of consultation guidance, the students contribute to the availability of consultation services, social studies lesson on the situation regarding the elements to be considered in the use of these services and the consultation service student and parent communication is to state the effect on destination. Based on the holistic development of students taking the teaching and learning process in the area prepared for the basic consultation services to increase the level of success in this research it has tried to determine the perceptions of social studies teachers. different from each other, with remarkable results semistructured interview form used in this study were obtained. In this research, the working group members asked, "What do you think of the meaning of consultation services?" Question as is observed from each other they give different answers (Table 1).

The findings obtained in the study forming the working group studied social studies teacher of social studies, we see that they prioritize the different elements from each other regarding consultation services (Table 4). Working group members "the student's level of development, individual differences" in order to emphasize the forefront of these services can be performed individual planning results. Because the level of development of each student, upbringing, expectations and attitudes of teachers who conducted the service because it is different from each other or experts, referring to the awareness of these features in the children of parents can make individual plans at a joint decision. Such planning can contribute to the development process, such as the student's educational life, can recognize itself can also allows self regulation. Consultation services Another remarkable result students as determined in accordance with perceptions of social studies teachers benefit in terms of social studies teachers constituted the study group, students with "an effective communication possibilities of consultation services to ensure cooperation regarding students between school and family" that they had expressed their subthemes. According to the sub-themes of social studies teachers, students of the consultation, which is one of the most important variables to take advantage of the learning environment can provide services in a qualified way.